

PRESSMEDDELANDE nr 45/26

Luxemburg den 24 mars 2026

Domstolens dom i mål C-521/21 | Rzecznik Praw Obywatelskich (Jävsinvändning mot en domare vid allmän domstol)

Rättsstatsprincipen: En oegentlighet som förekommit i samband med en domartillsättning räcker inte i sig för att domaren inte ska anses vara oavhängig; en helhetsbedömning måste göras varvid man beaktar samtliga omständigheter kring domartillsättningen

Att Nationella domstolsrådet (Polen), som inrättats i samband med en reform av det polska domstolsväsendet, deltagit i handläggningen av domartillsättningsärendet, och att de som sökt men inte fått domartjänsten i fråga inte haft något effektivt rättsmedel för att kunna få sin sak prövad vid domstol, är inte omständigheter som i sig räcker för att domaren ska förklaras jävig

En av parterna i ett tvistemål vid en polsk domstol begärde att den domare som handlade målet skulle förklaras jävig. Grunden för jävsinvändningen var att det var Nationella domstolsrådet (nedan kallat KRS) som tillstyrkt att vederbörande tillsattes som domare och att KRS, i dess nya sammansättning, inte var tillräckligt oavhängigt gentemot den verkställande och den lagstiftande makten. EU-domstolen erinrar om att de nationella domstolarna, inom ramen för prövningen av en jävsinvändning, måste kunna kontrollera att domartillsättningsärendet har handlagts i laga ordning och pröva om domarna kan anses uppfylla de krav som följer av EU-rätten. Det är enligt EU-domstolen endast oegentligheter – av sådant slag och av sådant allvar att de sammantagna kan ge upphov till en reell risk för att andra delar av statsmakten griper in i domartillsättningsärenden och därigenom kan ge upphov till rimligt tvivel hos enskilda rättssubjekt vad beträffar den aktuella domarens oavhängighet och opartiskhet – som kan medföra att ett organ inte anses tillgodose kravet på att vara en domstol som har inrättats enligt lag. Varken den omständigheten att KRS, i dess nya sammansättning, deltog i handläggningen av tillsättningsärendet eller den omständigheten att de som sökt men inte fått domartjänsten i fråga inte haft något effektivt rättsmedel för att kunna få sin sak prövad vid domstol – oavsett om dessa omständigheter bedöms var för sig eller tillsammans – räcker för att den aktuella domaren ska förklaras jävig.

En av parterna i ett tvistemål vid en polsk domstol begärde att den domare som handlade målet skulle förklaras jävig. Grunden för jävsinvändningen var att domaren inte hade tillsatts på ett giltigt sätt.

Domaren hade nämligen tillsatts på förslag av KRS, i dess nya sammansättning, såsom organet ser ut efter en genomförd reform av det polska domstolsväsendet. Denna reform har visat sig vara problematisk, såväl utifrån kravet på domstolars oavhängighet som utifrån rättsstatsprincipen. EU-domstolen har nämligen uttalat att KRS inrättats i strid med grundläggande konstitutionella principer i den polska rättsordningen och att KRS inte tillgodoser de krav på oavhängighet och opartiskhet som är påkallade enligt bland annat EU-rätten.¹ Enligt polsk rätt är det vidare förbjudet för nationella domstolar att pröva huruvida domare tillsatts efter ett i laga ordning genomfört tillsättningsförfarande. Detta förbud gäller även avdelningen för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter vid Högsta domstolen i Polen, trots att denna är den enda domstolen i Polen som är behörig att pröva dels jävsinvändningar som framställs med hänvisning till domares bristande oavhängighet, dels överklaganden som ges in av sådana personer som sökt men inte fått en domartjänst i ett domartillsättningsärende. Dessutom är denna avdelning även sammansatt av domare som tillsatts på förslag av KRS, i dess nya sammansättning.²

Den nationella domstol som prövar jävsinvändningen har begärt förhandsavgörande från EU-domstolen. Den hänskjutande domstolen har ställt sina frågor för att få klarhet i huruvida en ensamdomare – som tillsatts som domare till följd av ett ärende där KRS, i dess nya sammansättning, varit inblandat och där de som sökt men inte fått domartjänsten i fråga saknat ett effektivt rättsmedel för att få sin sak prövad vid domstol – kan anses vara en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag, i den mening som avses i EU-rätten.³

EU-domstolen erinrar om domartillsättningsärenden omfattas av de skyddsregler som är ägnade att säkerställa att domarnas oavhängighet och opartiskhet inte undergrävs. **De nationella domstolarna måste därför kunna kontrollera att domartillsättningsärenden har genomförts i laga ordning och att domaren i fråga uppfyller kravet på att kunna anses vara en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag.**⁴

Därefter preciserar EU-domstolen att det endast är oegentligheter – av sådant slag och av sådant allvar att de sammantagna kan ge upphov till en reell risk för att andra delar av statsmakten griper in i domartillsättningsärenden och därigenom kan ge upphov till rimligt tvivel hos enskilda rättssubjekt vad beträffar den aktuella domarens oavhängighet och opartiskhet – som kan medföra att ett organ inte anses tillgodose kravet på att vara en domstol som har inrättats enligt lag. Därför måste den nationella domstol som prövar en jävsinvändning **bedöma samtliga omständigheter kring domartillsättningen och därvid bilda sig en uppfattning om huruvida dessa omständigheter kan ge upphov till sådant rimligt tvivel hos medborgarna.** EU-domstolen finner dock att **varken den omständigheten att KRS, i dess nya sammansättning, deltog i handläggningen av tillsättningsärendet eller den omständigheten att de som sökt men inte fått domartjänsten i fråga inte haft något effektivt rättsmedel för att kunna få sin sak prövad vid domstol – oavsett om dessa omständigheter bedöms var för sig eller tillsammans – räcker för att den aktuella domaren ska förklaras jävig.**

Avslutningsvis konstaterar EU-domstolen följande. För att återupprätta allmänhetens förtroende för domstolsväsendet och säkerställa att maktfördelningsprincipen iakttas, **ankommer det på Polen att inrätta ett regelverk som gör det möjligt att – med hänsyn till arten av och allvaret i de oegentligheter som förekommit i samband med domartillsättningsärenden – bedöma huruvida det är möjligt för dem som tillsatts som domare i icke laga ordning att fortsätta sin tjänstgöring som domare.**⁵

PÅPEKANDE: Begäran om förhandsavgörande gör det möjligt för domstolarna i medlemsstaterna att, i ett mål som pågår vid dem, vända sig till EU-domstolen med frågor om tolkningen av unionsrätten eller om giltigheten av en unionsrättsakt. Domstolen avgör inte målet vid den nationella domstolen. Det är den nationella domstolen som ska avgöra målet i enlighet med EU-domstolens avgörande. Detta avgörande är på samma sätt bindande för de övriga nationella domstolar där en liknande fråga uppkommer.

Detta är en icke-officiell handling avsedd för massmedia och den är inte bindande för domstolen.

[Domen i fulltext och eventuellt en resumé](#) av domen publiceras på webbplatsen CURIA dagen för avkunnandet.

Kontaktperson för press: Jarosław Zasada ☎ (+352) 4303 2793.

Bilder från uppläsningen av domen finns tillgängliga på "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106.

Håll dig uppdaterad!

¹ Se, för ett liknande resonemang, EU-domstolens dom av den 15 juli 2021, kommissionen/Polen (Regelverk med disciplinåtgärder mot domare), [C-791/19](#) (se pressmeddelande [nr 130/21](#)).

² Dom av den 21 december 2023, Krajowa Rada Sądownictwa (Bibehållande av domares ämbete), [C-718/21](#) (se pressmeddelande [nr 206/23](#)).

³ Artikel 19.1 andra stycket FEU och artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

⁴ I domen av den 5 juni 2023, kommissionen/Polen (Domares oavhängighet och privatliv), [C-204/21](#) (se även pressmeddelande [nr 89/23](#)), fastställde EU-domstolen bland annat att Polen underlätit att uppfylla sina skyldigheter enligt EU-rätten genom att införa ett förbud för nationella domstolar att pröva huruvida dessa villkor efterlevs.

⁵ Fler än 3 000 domare, det vill säga cirka 30 procent av domarna i Polen, ska ha tillsatts på förslag av KRS, i dess nya sammansättning, som föranlett rimliga tvivel om oavhängigheten.